

BİLİRKİŞİLİK

Hüseyin H. Özsan*

Bir davanın gidişinde mahkemece gerekli görülürse o alanda uzman olan kişi ya da kişilerin görüşlerine başvurulması olayına bilirkişilik adı verilmektedir (1). Bilirkişiler; soruşturma, kovuşturma, ilk ve son tahkikat sırasında uzmanlık alanına giren konularda savcı, yargıç ve mahkemeye görüş ve düşüncelerini bildirmekle görevli kişilerdir (4).

Bilirkişilik terimi, bu kişiler hakkında kullanılan tek terim değildir. Ceza Muhakemeleri Usulü Yasamıza (C.M.U.Y.) «ehlihibre», Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasamızda ise «ehlivukuf» terimi kullanılmıştır. Eksper teriminde kullanılmaktadır (7).

İnsanlığın sahip olduğu bilgilerin bugünkü uzmanlaşmayı, iş bölümünü gerektirmeyecek kadar az ve sınırlı olduğu eski çağlarda bilirkişiye duyulan gereksinme aynı ölçüde sınırlı idi. Bu nedenle Roma hukukunda bugünkü anlamında bir bilirkişilik kurumu yoktu. Bilirkişiye duyulan gereksinme ilk zamanlarda «artiber» denilen uzman yargıçların işe bakması, davayı çözmesi yoluyla karşılanıyordu. İmparatorluk devrinde ceza yargıçlarına bir danışma kurulu (consilium) bilirkişiliğe gereksinme gösteren durumlarda yardım etmekte idi. Ancak, ruh hastalığı ve etkili eylem gibi tıbbi konularda resmen görevlendirilmiş hekimler bizim anladığımız anlamda bilirkişi işlevi görmekte idiler (7).

Fransız hukukunda, 1957 tarihli Ceza Muhakemesi Yasasına kadar bilirkişilik kurumu yasa tarafından düzenlenmiş değildi. Yasada bir kurum olarak düzenlenmemiş olmasına karşın, Fransa'da olduğu gibi bizde de öğreti ve mahkeme görüşleri ile bilirkişiliğin uygulanmasına olanak ve yön verildiği anlaşılmaktadır. Bilirkişilik o devirde hukukumuzda bir çeşit tanıklık sayılmıştır. Bilirkişiliğin hukuki niteliği üzerinde tam bir görüş birliği henüz elde edilmiş değildir. An-

* A. Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri A.B.D. Uzmanı

glo-Amerikan hukukunda bilirkişi bir çeşit tanıktır (expert witness). Buna karşın Alman hukukunda egemen kanı, bilirkişinin bir yargıç yardımcısı olduğu yolundadır. Bununla beraber Ceza Muhakemeleri Usulü Yasamız da olduğu gibi kaynağı olan Alman Ceza Usulü Yasasında da bilirkişiler hakkında tamamlayıcı yargı olarak tanıklar hakkındaki yargıların uygulanacağı yazılıdır.

Bilirkişi görüşlerinin delil olup olmadığı konusunda da Türk öğretisinde düşünce ve oy birliği olmamasına karşın yasamız bilirkişi görüşlerini delil sayıp genellikle delillere özgü yargılara tabi tutmuştur (7).

BİLİRKİŞİYE BAŞVURULAN DURUMLAR

Yasamıza göre kural olarak bilirkişiye başvurma zorunluğu yoktur (7,8,9). Yasamız kural olarak hangi durumlarda bilirkişiye başvurmak gerektiğinin saptanmasını yargıcın değerlendirmesine bırakmıştır. Yargıç kendi bilgileriyle olayı çözebilecekse yada kendi bilgileriyle çözmek zorundaydı bilirkişiye gitmez. Ancak yasamız istisnai olarak birtakım durumlarda, genel bilgilerle özel bilgilerin sınırında beklenir tereddütleri giderme amacı ile bilirkişiye başvurma zorunluluğu kabul etmiştir. C.M.U.Y. 74 maddesine göre sanığın bilincinin incelenmesi amacı ile gözlem altına alınması için, 79 uncu maddeye göre ölünün muayenesinde ve otopside ve 83 üncü madde gereğince zehirlenme kuşkusu bulunan durumlarda bilirkişiye başvurma zorunludur. Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Yasanın 75. madesi, mesleklerinin yerine getirilmesi bu yasayla düzenlenen kimselerin mesleklerinin yerine getirilmesinden doğan suçlarında Yüksek Sağlık Şurasının görüşünün alınması gerektiğini bildirmektedir. Madde aynı zamanda diğer bilirkişilerin görüşlerinin alınması yönünde mahkemeleri serbest bırakmaktadır (7).

BİLİRKİŞİ SEÇİMİ

Kural olarak bilirkişiyi yargıç seçer. İvedi durumlarda savcı da bu yetkiye sahiptir. Ancak belirli konuda görüş bildirmek üzere yasa tarafından görevlendirilmiş resmi bilirkişi varsa, özel nedenler olmadıkça, başkası bilirkişi olarak seçilemez (9).

Resmi bilirkişi, belli konularda görüş bildirmek için resmen görevlendirilmiş kimselerdir. Resmi dairelerin de bilirkişi olarak görüşleri alınabilir (7). Ruh hastalıkları konusunda resmi bilirkişiler, 6119

sayılı Adli Tıp Kurumu Yasasına göre; Adli Tıp Müşahadehanesi, Adli Tıp Enstitüleri, Üniversiteye ait Ruh ve Sinir Hastalıkları Klinikleri ve Resmi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi mensuplarıdır (4). Resmi bilirkişiye başvurma zorunluluğu yalnız yargıç ve savcılar için vardır, bilirkişi davet etmeye yetkili bulunan diğer mahkeme süljeleri için böyle bir zorunluluk yoktur. Savcılar da son soruşturmada doğrudan davet etmek istedikleri bilirkişiler bakımından bu sınırlamaya bağımlı değildirler (7).

Bilirkişi sayısında da yasamız bir sınır getirmiştir. Bilirkişi sayısını yargıç serbestçe belirleyecektir ancak bu sayı üç kişiyi aşamayacaktır (9).

Bilirkişinin görevini gereği gibi yapabilmesi için zorunlu bulunan koşullardan biri de, onun yansız olmasıdır, C.M.U.Y.nın 67. maddesinde bilirkişinin yargıcın reddini gerektiren nedenlerden dolayı reddedilebileceği yazılıdır. Doğal olarak red nedenleri, bilirkişi için aynı zamanda çekinme nedeni de olabilir, ancak çekinme konusunda bir zorunluluk oluşturmaz. Yargı verilinceye kadar bilirkişinin reddi davasını açmak mümkündür. Bilirkişinin görüşünü bildirmiş olmasının bu konuda engelleyici bir etkisi yoktur. Her bilirkişi hakkında ayrı red davası açılması gerekir. Bilirkişi kurulu reddedilemez (7).

BİLİRKİŞİNİN GÖREVLERİ

Davete uyma zorunluğu : Bilirkişi olarak davet edilen kişi bu davete uymak zorundadır. C.M.U.Y.nın 70 inci maddesine göre görüş bildirmeye zorunlu olup da davetiyeye rağmen gelmeyen bilirkişilere tanıklara ilişkin önlemler uygulanacaktır. Buna karşın görüş bildirme zorunluluğu bulunmayanlar hakkında yasa herhangi bir önlem öngörmemektedir (9).

Biraz önceki sözlerimizden herkesin bilirkişiliği kabule zorunlu olmadığı anlaşılmaktadır. C.M.U.Y.nın 68. inci maddesinde 3 kategori bilirkişi tanımlanmıştır. Bu kategorilerin birincisi resmi bilirkişilerdir. İkinci kategori ise bilirkişi incelemesinin ilgili olduğu fen veya sanatı meslek edinenler veya meslek edinmeye resmen yetkili olanlardır. Buna göre Tıp Fakültesni bitirmiş olup da hekimlik yapmayan bir kimse, tıbbi bir konuda bilirkişiliği kabule zorunludur. Üçüncü kategori ise önceden adliyeye başvurarak bilirkişiliği kabule hazır olduğunu bildirenlerdir. Adı geçen üç kategori kimse dışında kalanlar bilirkişi olarak seçildikleri zaman, ancak bilirkişiliği kabul ettiklerini bildirdikten sonra bu görevi yerine getirmeye zorunludurlar (7).

Bilirkişilikten çekinme; Bilirkişiliği kabule zorunlu olanları tam anlamıyla belirleyebilmek için bilirkişilikten çekinme hakkına sahip olanları da belirtmemiz gerekir. Hatta bunlardan bir kısmı için bilirkişilikten çekinmek bir hak değil, bir görev oluşturur.

C.M.U.Y.nın 69 uncu maddesine göre, tanıklıktan çekinmeyi gerektiren nedenler bilirkişilikten de çekinmeyi gerektirebilir. Sanık ile belli derecede yakınlığı bulunanlar tanıklıktan ve dolayısıyla bilirkişilikten çekinebilirler. Yine 69 uncu maddeye göre, bilirkişinin geçerli sayılabilecek diğer nedenlerle de çekinme isteği kabul olunabilir. Tanıkların çekinme hakkı nedenlerine dayanan bilirkişi çekinmesi konusunda yargıcın değerlendirme hakkı yoktur. Geçerli sayılabilecek diğer nedenler konusunda ise yağış ileri sürülen nedenin geçerli olmadığına karar verirse bilirkişi seçilen kimsenin bilirkişilik görevini yerine getirmesi bir zorunluluk durumunu alır.

C.M.U.Y.nın 65 inci maddesine göre meslek sırrı nedeniyle tanıklık yapamayacak olanlar bilirkişilikten de çekinmek zorunluluğundadırlar. Bunlar, hekimler, ebeler ve avukatlar'dır. Hernekadar yasa «çekinebilirler» demiş ise de, bunlar çekinmek zorundadırlar. Bu kişiler meslekleri gereği öğrendikleri sırları gizli tutmak yükümlülüğündedirler. Söz konusu sırları açığa vurmak T.C.Y.nın 198. inci maddesi gereğince bir suç oluşturur.

C.M.U.Y.nın 69 maddesinin 2. fıkrasına göre bilirkişi sıfatı ile dinlenmeleri ilişkin oldukları dairece memuriyetin yarar ve gereklerine zarar vereceği öne sürülen devlet memurları bilirkişi olarak dinlenemez. Burada kanun koyucu devlet yönetiminin çıkarlarını korumak istemiştir. Bu konuda karar vermek veya değerlendirme yapmak yetkisi bilirkişiyi atayan makamın değil, seçilen memurun bağlı bulunduğu dairenindir. Bilirkişi seçilen memurun bu konuda değerlendirme yapma yetkisi yoktur.

Devlet sırrı nedeniyle tanıklıktan çekinme zorunluluğunda olanlar, bilirkişilikten de çekinmek zorunluluğundadırlar. Bu gibi durumlarda memurun bilirkişilik yapıp yapmayacağına sırrın ait olduğu makam karar verir.

C.M.U.Y.nın 213. maddesinde tarafların doğrudan doğruya davet ettirebilecekleri bilirkişilerin hangi koşullarda gelmeye zorunlu oldukları belirtilmektedir. Bu maddeye göre, bilirkişinin yol giderleri ile yitireceği zaman için tarife uyarınca verilmesi gereken ödenti davetiyenin bildirim sırasında kendisine verilir veya mahkeme kalemine

yatırıldığı bildirilirse, doğrudan bilirkişi olarak davet edilen kimse, davet edilen günde hazır bulunmaya zorunludur. Bu şekilde davet edilip gelmeyen bilirkişiler hakkında C.M.U.Y.'nin 70 inci maddesinde yazılı yaptırımın uygulanması gerekir (7).

Yemin zorunluluğu : Bilirkişi görüşünü açıklamadan ya da raporunu vermeden önce yemin etmek zorundadır. Bilirkişi yemin metni yasanızın 72 inci maddesinde yer almış olup, laik yemindir (9). Bilirkişilere yemin verdirmekten amaç, bilirkişilik görevini dürüstlikle yerine getirmeleri konusunda onları manevi baskı altında tutmaktır. T.C.Y.'nin 290. maddesine göre gerçeğe aykırı oy ve bilgi veren bilirkişi yalan yere tanıklık edenlere özgü ceza ile cezalandırılır (7).

Görüş bildirme zorunluğu : Bilirkişiliği kabule zorunlu olanlar veya böyle bir zorunluğu olmadığı halde bilirkişilikten çekinmeyenler veyahut çekinmeleri kabul edilmeyenler C.M.U.Y.'nin 70 inci maddesi gereğince görüşünü bilim ve fenne uygun olarak bildirmek zorundadır. Bu görevi yerine getirmeyenler aynı madde de yazılı ceza ile cezalandırılırlar. Uydurma bir neden ileri sürerek bu görevlerini yapmayan bilirkişiler hakkında T.C.Y.'nin 282 inci maddesinde yazılı ceza uygulanır (7).

Birden fazla bilirkişi atandığı durumlarda bilirkişilerin aralarında tartışma görevleri vardır. Bu nedenle tartışmadan her bilirkişinin ayrı ayrı rapor vermesi veya birinin yazdığı rapora diğerlerinin katılması doğru değildir. Tartışma sonunda birleşme oluşmazsa azınlıkta kalanların karşılık açıklaması (muhalefet şerhi) yazmaları ve ya herbir bilirkişinin ayrı ayrı rapor düzenlemesi mümkündür (7).

BİLİRKİŞİNİN HAK VE YETKİLERİ

Bilirkişinin görevleri kısmında belirtildiği üzere tanıklıktan çekinmeyi gerekli kılan durumlarda ve geçerli diğer nedenlerle bilirkişi bu görevden çekinebilir.

Bilirkişinin görevlerinde olduğu gibi yetkileride temel olarak görevini en iyi şekilde yapmasını sağlamaya yöneliktir. Bunun için de kendisine sorulan problemi tam anlamı ile anlaması ve bu problemi çözmek için gereksinme duyduğu bilgilere sahip olması gereklidir. Bu gereklerin yerine getirilmesini istemek bilirkişi için bir yetkidir. C.M.U.Y.'nin 73. maddesine göre bilirkişinin burada söz konusu olan yetkileri; dosyayı kısmen veya tamamen incelemek, tanıkların dinlenmesinde hazır bulunmak ve bu sırada tanıklara soru sormak, sanığın

sorguya çekilmesinde hazır bulunmak ve bu sırada sanığa soru sormak için istekte bulunmayı içermektedir. Bu istekleri karşılamak konusunda kendisini atayan makamın değerlendirme hakkı vardır. Bilirkişi bu yetkilere paralel olarak bizzat sanığı sorguya çekmek ve tanıkları dinlemek hususunda da istekte bulunabilir.

Bilirkişinin görevini yerine getirmek için harcadığı para, zaman ve emek için bir karşılık isteme hakkı vardır. C.M.U.Y.nın 77. maddesi «bilirkişi tarifeye göre kaybettiği zaman için alacağı ödentiden başka inceleme ve ulaşım giderleri ve çalışması ile uygun ücretini alır» demektedir. Yasada bilirkişi ücretinin bir tarifeye göre belirleneceği yazılıdır. Bizde böyle bir tarife yoktur. Almanya'da 1925 tarihli bir ödenti tüzüğü vardır, kaynaktan «tarife» diye çevrilen bu tüzüktür.

Bilirkişinin ücreti hak etmiş olabilmesi için bilirkişilik görevini tamamlamış olması gereklidir. Yalnız davete uyma veya görüş bildirme ile sonuçlanmayan etkinlikte bulunmak bilirkişilik ödentisine hak kazandırmaz. C.M.U.Y.nın 213 üncü maddesine göre bu ödenti Devlet hazinesinden ve ancak yargıç ve savcılar tarafından atanan bilirkişilere verilir. Söz konusu bilirkişilik etkinliği bilirkişinin resmi görevini oluşturuyorsa kendisine ücret verilmez (7).

BİLİRKİŞİ İNCELEMESİ

Bilirkişinin atanmasından başlayarak görüşünü bildirinceye kadar görüşünü hazırlaması için yapılan işler bilirkişi incelemesi olarak anılır.

Bilirkişi davete uyduktan ve kimliği belirlendikten sonra kendisine ne konuda oy ve görüşüne başvurulmak istendiği bildirilir. Yapaçağı işin içeriğini öğrenip bilirkişiliği kabul eden bilirkişinin daha sonra yemin ettirilmesi gerekir. Bilirkişinin görüşünü bildirmeden önce yemin etmesi zorunludur. Yeminden sonra işin niteliğine göre bilirkişi ya hemen incelemesini yerine getirerek görüşünü bildirir veya incelemesini yapmak üzere mehil ister. Yasamızda bu mehilin üst sınırı belirtilmemiştir.

Bilirkişi incelemesi evresinde bilirkişi dosyayı incelemek, tanıkların ve sanığın dinlenmesinde hazır bulunmak, onları sorguya çekmek isteyebilir. Yasamızda bilirkişilerin başkalarından yardım alabilip alamayacakları konusunda yargılar yoktur. Genel olarak kabul edildiğine göre, bilirkişi birtakım incelemelerde yardımcılarına başvur-

muş, bunların görüşünden bazı yönlerde yararlanmış olabilir. Fakat onların görüşlerini tüm olarak benimseyemez, çünkü böyle olursa seçilen bilirkişi yerine bir başkası görüş bildirmiş olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer yön, bilirkişinin görüşlerinden yararlandığı kimseleri de görüşünün sorumluluğuna ortak etmemesi gerektiğidir (7). Örneğin; psikiyatrist görüşünü hazırlarken psikolojik değerlendirme raporlarından yararlanabilir, görüşü içinde bu raporu kısaltarak kullanabilir veya rapordan bazı alıntılar yapabilir (6). Ancak sorumluluk psikiyatristindir.

Bilirkişiye hukuki soru sorulamaz. Bilirkişinin kendi uzmanlık alanına ilişik konuda saptayacağı hususlardan hukuki sonuçlar çıkarmak ve onları hukuken nitelendirmek yargıca düşen iş tir.

Yasamız sanığın bilincinin incelenmesi yönteminin özelliklerini ayrıca düzenlemiştir. Sanığın bilincinin incelenmesi çoğu zaman onun gözlem altına alınmasını gerektirir. Bu işlem ise sonuç olarak sanığın özgürlüğünün sınırlanması anlamını taşır. Sanığın hem Ceza Hukuku hemde Muhakeme Hukuku bakımından yeterliliğini belirlemek amacı ile bilincinin incelenmesi mümkündür. Yasamızda mağduru ve tanıkları gözlem altına almak mümkün değildir. Oysa ki, bir fiilin suç oluşturup oluşturmadığı veya cezanın miktarı mağdurun ruh hastası olup olmadığına bağlı bulunabilir (T.C.Y. md. 414, 415, 416, 450, 560, 561, 562).

C.M.U.Y.nın 74. maddesinde bilinç incelemesi için sanığın gözlem altına alınmasından söz edilmesi, bilinç incelemesi için bunun zorunlu bir işlem olduğu izlenimini vermemelidir. Bilinç incelemesi için, yargıç sanığı gözlem altına aldırmadan, bulunduğu yerde, örneğin evinde, tutukevinde veya adliye binasında bilirkişiye muayene ettirebilir. Yargıtay bu muayeneyi yapacak bilirkişinin ruh hastalıkları uzmanı olmasını şart koşturmaktadır. Muayene sonucunda bilirkişi kanaat bildirmek için gözlem altına almaya gerek duyduğu takdirdedir ki C.M.U.Y.nın 74 maddesinde yazılı işleyiş hareket geçebilecektir.

Yargıç veya mahkemenin, bilirkişiye, bilinç incelemesi için sanığın gözlem altına alınmasına gerek olup olmadığını sorması da mümkündür. Yani bilirkişiye doğrudan doğruya sanığın bilincine ait sorular soracağına, bu incelemenin yapılması için gözlem altına almaya gerek olup olmadığını sorabilir ve alınacak yanıtı göre bir karar verebilir. Bu şekilde gözlem altına alınma gereği bağımsız bir bilirkişi incelemesi konusu oluşturabilir.

Sanığın bilincinin incelenmesi amacı ile gözlem altına alınmasını önerme konusunda tarafların yetkisi yoktur. Yargılama makamı da, bilirkişinin isteği olmadan, kendi başına sanığın gözlem altına alınmasına karar veremez. Gözlem altına alma kararı verebilmek için bilirkişinin teklifi de kendi başına yeterli olmaz. Savcının ve sanığın avukatının dinlenmesi, onlarında görüşlerinin alınması şarttır. Yargılama makamı gözlem altına alma kararı verince bunu sanığa ve avukatına bildirir. Bu suretle onlarda kendilerine tanınan kanun yolu davasını açmak olanağını bulabilirler (7).

C.M.U.Y.'nın 74 üncü maddesi gereğince, gözlem süresi bir kez için en son altı haftadır. Ancak gözlemi yerine getiren kurumca gerekli görüldüğü durumlarda yine aynı madde gereğince mahkemeden ek süreler istenebilir. Yalnız toplam süre hiç bir zaman altı ayı geçemez. Ayrıca ek süreler için gösterilen gerekçe mahkemece kabul edilebilir olmalıdır (1,2).

Adli dosyanın alıkonma süreside en çok bir ay olarak sınırlanmıştır. İlgili kurum gerekçe göstererek bu süreyi üç aya kadar uzatmak isteyebilir. Mahkeme gerekçeyi haklı bulursa süreyi uzatır, bulmazsa dosya bir ay sonunda ilgili mahkemeye kesinlikle geri gönderilmelidir (1).

C.M.U.Y.'nın 74 üncü maddesi kişiye gözlem kararı için itiraz hakkı tanımıştır. İtiraz kararın yerine getirilmesini erteler ancak bu süre sonunda ileri sürülen karşı çıkış gerçekleşmez ise, kişiyi resmi bir kuruma göndermek kararı kesinleşir.

74. maddeye göre sanık, bilincinin incelenmesi için resmi bir kurumda gözlem altına alınmalıdır. Burada resmi kurumdan amaç geniş anlamı ile Devlet'e ait kurumlardır. Bu kurumların yerel yönetimlere veya silahlı kuvvetlere ait olması onların resmi kurum sayılmalarına engel olmaz. Özel hastaneler bu amaçla kullanılamaz (7).

BİLİRKİŞİ GÖRÜŞÜNÜN BİLDİRİLMESİ

C.M.U.Y.'nın 75. maddesi gereğince bilirkişi ya yazılı olarak raporunu verir ya da mahkemeye çağrılarak sözlü olarak bildirir ve tutulan tutanağı imzalar (1).

Bilirkişi raporu denilen, bilirkişinin oy ve görüşünü içeren belgenin düzenlenmesinde veya bilirkişinin görüşünü sözlü olarak anlatmasında bir takım hususlara dikkat etmesi ve bazı koşullara uyması

gerekecektir. Bilirkişi, konusunu ne kadar iyi bilirse bilsin, rapor yazma yöntemini bilmediği takdirde bilgilerini yargıçların, savcılarının anlayabileceği bir şekilde aktaramaz (8,11). Mahkemede konuşulan sözler yanlış anlaşılabilir, çarpıtılabilir, unutulabilir veya yadsınabilir fakat bilirkişi bir rapor dikte ettiği zaman bulguları, düşünceleri, önerileri artık sürekli olarak kalır. Artık onu yeni baştan yazamaz, yanlışlarını düzeltemez veya tutarsızlıklarını açıklayamaz (5). Herşeyden önce bilirkişi raporunun anlaşılmasını sağlamak amacı ile, olanak oranında günlük dili kullanmalı ve kendi alanına ilişkin özel dili kullanmaktan çekinmelidir (2,3,7,11).

Bilirkişi görüşünü bildirmeye kendisine sorulan soruları yinelemekle başlamalıdır. Bu şekilde çözülmesi gereken problemler hakkında bir yanlış anlamamanın olup olmadığı ortaya çıkar. Daha sonra bu problemin çözümüne yönelik olmak üzere ne gibi incelemeler yapmış olduğunu, bunlar arasında, dosyayı inceleyip, incelememediğini, sanık ve tanıkları dinleyip, dinlemediğini ayrıntılarıyla belirtmelidir. Bilirkişi görüşünü bildirirken özellikle gerekçelerinin neler olduğunu anlatmak hususunda özen göstermelidir. Çünkü, gerekçesiz görüş önem taşımaz, bilirkişi görüşünden yararlanacak olanları tatmin edecek olan görüşün gerekçeleridir (7). Yargıç tarafından yöneltilen bütün sorulara sıra ile ve numaralayılarak yanıt verilmelidir (2,10,11). Yargıç ve savcının sormadığı hususlarda yanıt verme bazen rapor çelişkilerine neden olabilir (11). Bilirkişi görüşünü kendi uzmanlık alanında klasikleşmiş görüş ve anlayışlara dayandırmalıdır. Tartışmalı bulunan görüşlere dayanan görüşler, mahkeme makamlarını kuşkudan kurtaramayacakları için uyumsuzluğun çözülmesinde yararlı olamazlar. Aynı nedenle, bilirkişi, görüşleri çeşitli anlamlara gelebilecek şekilde ifade edilmemek gerektiği gibi, kesin sonuçları içermelidir (7,8,10). Kesin sonuca varmak mümkün olmadığı durumlarda, bu gerekçeleriyle açık bir şekilde belirtilmelidir (7). Bilirkişinin, kendisine muayeneye gönderilen kişinin kimliğini resimli bir şekilde saptayıp, bu durumu raporunda belirtmesi de yararlı olacaktır (2).

T.C.Y.'nın 354. maddesine göre bilirkişilik yapan hekim hastalığın varlığına, seyrine veya olup olmadığına ilişkin verdiği raporun gerçeğe uymaması durumunda ancak bu raporu bilerek ve isteyerek bu şekilde düzenledi ise sorumlu olur. Ancak hekimin, vereceği bir raporun neden olacağı sonuçları düşünmeden, yüzeysel bir muayene sonucu verdiği yanlış rapor, bilerek ve isteyerek böyle verilmiş olmasa bile, en azından bir kusurdur. Mümkün olan bütün muayeneler ya-

pıldıktan sonra, hiç bir etki altında kalmaksızın, tamamen bilmi kanısına dayanarak hazırladığı raporun doğrulacağı sonuçlarda ise hekimin görüşü söz konusudur ve bu özel görüşün şeklinden hiç bir sorumluluk gelmez (10).

BİLİRKİŞİ GÖRÜŞÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bilirkişi görüşü mahkeme makamlarına seslenmektedir. Ancak sav ve savunma makamlarının bilirkişi görüşünü değerlendirme konusundaki yargıları yalnızca birer görüş niteliğindedir. Yargılama makamı işi sona erdiren yargıyı verecektir (7). Ceza muhakemesi sistemimizde delil serbestisi ve vicdani kanaat ilkeleri kabul edildiğinden, bilirkişi görüşlerinin yargılama makamını bağlamak bakımından diğer delillerden bir farkı yoktur. Yani yargıç bilirkişi görüşünü serbestçe değerlendirecektir. Ancak serbesti demek keyfilik demek değildir. Bu nedenle bilirkişi görüşünü kabul etmeyen yargıç, kabul etmemesinin gerekçelerini yargısında göstermekle yükümlüdür (9).

C.M.U.Y.'nın 76. maddesi «Hakim, verilen raporu yeterli görmediği takdirde aynı bilirkişi veya atayacağı diğer bilirkişi tarafından yeni bir rapor düzenlenmesini emredebilir» diyor. Demek ki yargıç bir bilirkişinin görüşünü kabul veya red ile yetinmek zorunda değildir. Başka bir bilirkişiye başvurmak yetkisine her zaman sahiptir. Bunu kendi başına yapabileceği gibi, tarafların görüşleri üzerine de yapabilir. Yargılama makamı aynı yargılar gereğince başvuru değişik bilirkişi görüşleri arasındaki tutarsızlığı uzlaştırmak amacı ile de başka bilirkişilere başvurma yetkisine sahiptir.

ÖZET

Hekimler ve özellikle psikiyatristler meslek hayatlarında pek çok kez bilirkişilik yapmak zorunluğunda kalacaklardır. Böyle bir durumla karşı karşıya kaldıklarında hekimlerin en çok gereksinme duydukları şey bilgi olacaktır. Bilirkişilik konusunda bilgi sahibi olan hekim görevini yaparken hem daha rahat hem de daha yararlı olabilecektir. Bu derlemede bilirkişilik konusu çeşitli yönleri ile gözden geçirilmiştir.

Anahtar Kelime : Bilirkişi

SUMMARY**Expert Witnessing**

Physicians, particularly psychiatrists are often required to perform as expert witness throughout their professional lives. Knowledge is what the physician especially needs when confronting such a situation. A well-informed physician will be more at ease and efficient on duty as an expert witness. In this report several aspects of expert witnessing has been reviewed.

Key Words : Expert Witness

KAYNAKLAR

1. Akgün N : Bilirkişilik (Ehli-vukufluk), Adli Psikiyatri, 1987, Ankara, Sayfa : 267-269.
2. Akkök İ : Adli Psikiyatri, Psikiyatri, Editör : S. Özaydın, 1984, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Rektörlük No. : 3123, Fakülte No. : 146, Sayfa : 719-739,
3. Bauer M ve ark : Psikiyatri ve Hukuk Uygulamaları, Psychiatrie, Çeviren : Günsel Koptagel - İlâl, 1985, Kırklareli - Vize, Sermet Matbaası, Sayfa : 391-400.
4. Çifter İ : Adli Psikiyatri ,Psikiyatri, 1986, Ankara, Senal Basım-Yayın Co. Ltd., Sayfa : 638-663.
5. Davidson H : Reporting the Criminal Case, Forensic Psychiatry, 1965, New York, The Ronald Press Company, Sayfa : 53-63.
6. Finn M : Reflections on the Psychologist as Expert Witness, Crime and Insanity, Edited by Richard W. Nice, 1958, New York, Philosophical Library, Sayfa : 187-206.
7. Güreli N : Bilirkişilik, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Bilirkişilik, 1967, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. : 1248, Hukuk Fakültesi Yayınları No. : 264, Sayfa : 1-101.
8. Kamay BT : Adli Tıpta Rapor, Adli Tıp, 1959, Ankara Güzel Sanatlar Matbaası, Sayfa : 74-83.
9. Özgen E : Bilirkişilik, Ceza ve Ceza Muhakeme Hukuku Bilgisi, 1988, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No. : 62, Sayfa : 186-189.
10. Songar A : Adli Rapor, Psikiyatri Psikobiyoloji ve Ruh Hastalıkları, 1980, İstanbul, Serhat Dağıtım Yayınevi, Sayfa : 538-539.
11. Tunalı İ : Adli Tıp'ta Rapor, Adli Tıp, 1988, Ankara, Yarı-Açık Cezaevi Matbaası, Sayfa : 246-253.